

BIỆN PHÁP QUẢN LÝ XÂY DỰNG TRƯỜNG HỌC XANH – VÌ MỘT HÀ NỘI XANH Ở CÁC TRƯỜNG TRUNG HỌC CƠ SỞ PHƯỜNG BẠCH MAI

Phạm Thanh Hương
Phòng Văn hoá – Xã hội phường Bạch Mai
Email:phamthanhhuongbm@gmail.com

Tóm tắt: Trong bối cảnh biến đổi khí hậu, ô nhiễm không khí và suy giảm không gian xanh đang trở thành thách thức nghiêm trọng đối với các đô thị lớn, việc phát triển mô hình “trường học xanh” được xem là giải pháp quan trọng nhằm xây dựng lối sống bền vững ngay từ cấp học phổ thông. Phường Bạch Mai là một khu vực có mật độ dân cư cao và hạn chế về diện tích cây xanh của thành phố Hà Nội đang đối mặt với áp lực lớn trong việc cải thiện môi trường sống và nâng cao nhận thức cộng đồng về bảo vệ môi trường. Trong bối cảnh đó, các trường trung học cơ sở giữ vai trò đặc biệt quan trọng trong việc hình thành hành vi xanh cho học sinh và lan tỏa giá trị bền vững tới gia đình, cộng đồng dân cư. Nghiên cứu sử dụng phương pháp phân tích và tổng hợp tài liệu. Bài báo đề xuất các biện pháp quản lý xây dựng trường học xanh. Những biện pháp này có thể góp phần nâng cao hiệu quả quản lý và thúc đẩy xây dựng trường học xanh vì một Hà Nội phát triển bền vững.

Từ khoá: Biện pháp quản lý, trường học xanh, vì một Hà Nội xanh

MANAGEMENT MEASURES FOR DEVELOPING GREEN SCHOOLS TOWARD A “GREEN HANOI” IN LOWER SECONDARY SCHOOLS IN BACH MAI WARD

Abstract: In the context of climate change, air pollution, and the decline of green spaces becoming critical challenges for major urban areas, the development of “green schools” is considered an essential solution for fostering sustainable lifestyles from the lower secondary level. Bach Mai Ward—an area characterized by high population density and limited green space in Hanoi—faces significant pressure in improving its living environment and enhancing community awareness of environmental protection. Within this context, lower secondary schools play a particularly important role in shaping students’ green behaviors and promoting sustainable values among families and the local community. This study employs document analysis and synthesis methods to identify requirements, content, and orientations for developing green schools in the local context. Based on the findings, the paper proposes several management measures to support lower secondary schools in effectively implementing the green school model. These measures contribute to strengthening management effectiveness and promoting the development of green, clean, and sustainable educational environments aligned with the vision of a “Green Hanoi.”

Keywords: management measures; green schools; Green Hanoi.

Nhận bài: 09/10/2025

Phản biện: 11/11/2025

Duyệt đăng: 16/11/2025

I. ĐẶT VẤN ĐỀ

Trong bối cảnh biến đổi khí hậu, ô nhiễm không khí và suy giảm không gian xanh đang trở thành những thách thức nghiêm trọng đối với các đô thị lớn. Thành phố Hà Nội chịu áp lực đặc biệt lớn do mật độ dân cư cao, tốc độ đô thị hóa nhanh và hạ tầng xanh còn hạn chế. Trước thực trạng đó, giáo dục giữ vai trò then chốt trong việc xây dựng nhận thức, hình thành hành vi xanh và lan tỏa giá trị bền vững trong cộng đồng. Việc phát triển mô hình “trường học xanh” không chỉ góp phần cải thiện môi trường học đường mà còn tạo tiền đề hình thành lối sống thân thiện với môi trường cho học sinh – những công dân tương lai của thành phố.

Trên thực tiễn cho thấy việc xây dựng trường học xanh tại nhiều cơ sở giáo dục còn gặp khó khăn: quỹ đất hạn chế, thiếu thiết bị hỗ trợ, thói quen sinh hoạt chưa đồng bộ và đặc biệt là công tác quản lý chưa được triển khai một cách hệ thống. Các biện pháp hiện nay chủ yếu dừng lại ở phong trào, chưa hình thành chiến lược và cơ chế quản lý bài bản.

Mặc dù đã có một số nghiên cứu về giáo dục môi trường và mô hình trường học xanh, nhưng các nghiên cứu đi sâu vào biện pháp quản lý xây dựng trường học xanh phù hợp với điều kiện đô thị đặc thù của Hà Nội còn rất hạn chế. Do đó, nghiên cứu biện pháp quản lý xây dựng trường học xanh hướng đến mục tiêu “Vì một Hà Nội xanh” là cần thiết để cung cấp luận cứ khoa học và thực tiễn cho các nhà quản lý giáo dục trong việc tổ chức, điều hành và phát triển mô hình này một cách hiệu quả và bền vững.

II. NỘI DUNG NGHIÊN CỨU

2.1. Khái niệm “trường học xanh” và các tiêu chí của trường học xanh

**Khái niệm “trường học xanh”*

Có nhiều quan niệm về trường học xanh

UNESCO xem “trường học xanh” là cơ sở giáo dục hướng đến phát triển bền vững thông qua việc tích hợp ba yếu tố: môi trường học tập xanh – văn hóa ứng xử xanh – quản lý và vận hành xanh.

Theo UNESCO (2017), trường học xanh là “một môi trường giáo dục nơi học sinh được học hỏi, thực hành và lan tỏa các giá trị bền vững thông qua việc quản lý tài nguyên hiệu quả, tăng cường không gian tự nhiên và thúc đẩy lối sống thân thiện với môi trường”.

Bộ GD&ĐT chưa ban hành một định nghĩa chính thức duy nhất về trường học xanh nhưng trong các văn bản như Kế hoạch hành động về tăng cường giáo dục bảo vệ môi trường, Chương trình trường học an toàn – lành mạnh – thân thiện và tài liệu hướng dẫn giáo dục phát triển bền vững đã nêu rõ: “Trường học xanh là môi trường giáo dục đảm bảo không gian xanh, công trình xanh, hành vi xanh và văn hóa ứng xử xanh, nhằm hình thành ý thức bảo vệ môi trường, thói quen sống xanh và tinh thần trách nhiệm cộng đồng cho học sinh.”

Singapore (2018) định nghĩa trường học xanh là “cơ sở giáo dục quản lý tài nguyên tối ưu, giảm phát thải carbon, đồng thời tạo điều kiện cho học sinh khám phá và thực hành các giải pháp bền vững trong học tập hằng ngày.”

Nhật Bản (2019) tiếp cận trường học xanh như “một hệ thống giáo dục thúc đẩy tiết kiệm năng lượng, tái chế, đa dạng sinh học và giáo dục môi trường được tích hợp vào chương trình học và hoạt động ngoại khóa.”

Mô hình Eco-Schools - mô hình 67 quốc gia áp dụng định nghĩa trường học xanh là “cơ sở giáo dục vận hành dựa trên sự tham gia của học sinh và cộng đồng trong 7 lĩnh vực trọng tâm: năng lượng, nước, rác thải, đa dạng sinh học, sức khỏe, giao thông và công trình xanh.”

Kế thừa các quan niệm về trường học xanh trong nghiên cứu này *quan niệm trường học xanh là mô hình cơ sở giáo dục được thiết kế và vận hành theo hướng bền vững, bao gồm không gian xanh, công trình xanh, hành vi xanh và quản lý xanh, nơi học sinh được học tập, trải nghiệm và thực hành các giá trị bảo vệ môi trường, sử dụng hiệu quả tài nguyên và phát triển lối sống thân thiện với thiên nhiên*

**Các tiêu chí của trường học xanh*

Mặc dù các quốc gia và tổ chức quốc tế có cách tiếp cận khác nhau, nhưng hệ thống tiêu chí trường học xanh thường tập trung vào 4 nhóm chính: (1) không gian – công trình xanh; (2) quản lý tài nguyên xanh; (3) hành vi – văn hóa xanh; (4) giáo dục và cộng đồng xanh. Dưới đây là phân tích chi tiết.

a. Không gian xanh và công trình xanh

Không gian cây xanh: Trường học xanh phải đảm bảo tỷ lệ cây xanh hợp lý, có vườn trường, tiểu cảnh, bồn hoa, khu vực bóng mát để tạo vi khí hậu tốt, giảm nhiệt độ và lọc bụi. Theo UNESCO (2017), không gian tự nhiên giúp học sinh tăng cường sức khỏe tinh thần và khả năng tập trung.

Công trình thân thiện môi trường. Công trình phải đảm bảo các tiêu chí như: thiết kế thông gió tự nhiên, ánh sáng tự nhiên, sử dụng vật liệu an toàn, ít phát thải, sơn tường, nội thất không độc hại, có khu vực xử lý rác, thoát nước đạt chuẩn. Nhiều nước như Singapore yêu cầu các trường xây dựng theo chuẩn Green Mark, đảm bảo hiệu quả năng lượng và giảm phát thải.

Không gian học tập mở. Không gian này phải có khu vực sân chơi, vườn sinh học, góc trải nghiệm giúp học sinh tiếp xúc thiên nhiên, từ đó phát triển cảm xúc và ý thức bảo vệ môi trường.

b. Quản lý tài nguyên xanh.

Dưới đây là các biểu hiện của quản lý tài nguyên xanh

Tiết kiệm năng lượng. Theo Eco-Schools (FEE, 2020), tiêu chí năng lượng bao gồm: sử dụng đèn LED, tắt thiết bị khi không dùng, đo kiểm mức tiêu thụ điện hằng tháng, lắp đặt năng lượng tái tạo (nếu có thể).

Trường học xanh phải giảm tiêu thụ năng lượng tối thiểu 10–20% mỗi năm

Sử dụng nước hiệu quả. Các tiêu chí: vòi nước tiết kiệm, tái sử dụng nước mưa tưới cây, giám sát lượng nước dùng theo tuần, tuyên truyền giảm lãng phí.

Quản lý rác thải. UNESCO khuyến nghị triển khai mô hình “Zero Waste School”: phân loại rác tại nguồn (hữu cơ – tái chế – vô cơ), tái sử dụng giấy, nhựa, compost rác hữu cơ làm phân bón.

c. Hành vi xanh và văn hóa xanh

Hành vi xanh của học sinh – giáo viên bao gồm: tiết kiệm điện nước, mang bình nước cá nhân, giảm sử dụng nhựa dùng một lần, tham gia trồng cây, làm vườn, giữ gìn vệ sinh lớp học và khuôn viên.

Văn hóa ứng xử xanh. Nhà trường tạo môi trường văn hóa tôn trọng thiên nhiên như ưu tiên sử dụng sản phẩm thân thiện môi trường, tránh tổ chức lễ hội sử dụng nhiều rác thải, khuyến khích đi bộ – xe đạp – phương tiện công cộng.

Nếp sống xanh được duy trì thường xuyên. Trường học xanh không dựa trên phong trào ngắn hạn, mà là sự thay đổi hành vi bền vững, có giám sát hàng tuần, hàng tháng.

d. Giáo dục xanh và sự tham gia của cộng đồng

Tích hợp giáo dục môi trường trong chương trình học. Theo UNESCO (2017) nhấn mạnh giáo dục vì phát triển bền vững phải: lồng ghép vào môn khoa học, địa lý, công nghệ, giáo dục công dân và hướng tới năng lực tư duy hệ thống, giải quyết vấn đề môi trường.

Hoạt động trải nghiệm xanh. Nhà trường tổ chức các hoạt động như trồng rau sạch, tuần lễ không rác nhựa, dự án năng lượng tái tạo mini, ngày hội tái chế sáng tạo.

Liên kết cộng đồng và doanh nghiệp. Các trường có thể yêu cầu: phụ huynh tham gia cùng học sinh, doanh nghiệp tài trợ vật liệu xanh, địa phương hỗ trợ không gian trồng cây, công trình cộng đồng.

Cơ chế quản trị xanh trong nhà trường. Mỗi trường thành lập Hội đồng xanh (Green School Council) gồm cán bộ quản lý – giáo viên – học sinh tham gia xây dựng kế hoạch xanh, giám sát thực hiện, báo cáo định kỳ, công bố minh bạch mức tiêu thụ năng lượng – rác thải. Đây là tiêu chí thể hiện tính bền vững của mô hình trường học xanh.

2.2. Biện pháp xây dựng trường học xanh – vì một Hà Nội xanh ở các trường THCS phường Bạch Mai, Thành phố Hà Nội

2.2.1. Nâng cao nhận thức cho cán bộ quản lý, giáo viên, học sinh về trường học xanh

Cách thức thực hiện: Tổ chức hội thảo, chuyên đề, tập huấn về trường học xanh; Phổ biến tài liệu của UNESCO, Bộ GD&ĐT, Eco-Schools; Truyền thông qua pano, áp phích, bảng tin xanh, phát thanh học đường; Tổ chức hoạt động ngoại khóa “Ngày xanh”, sinh hoạt lớp về hành vi xanh; Huy động phụ huynh cùng tuyên truyền trong gia đình.

Điều kiện thực hiện: Sự chỉ đạo thống nhất của Ban giám hiệu; Tài liệu truyền thông và nguồn học liệu xanh.

2.2.2. Xây dựng kế hoạch xanh hoá nhà trường phù hợp điều kiện đô thị

Cách thức thực hiện: Đánh giá hiện trạng cây xanh, rác thải, năng lượng, nước;

Xây dựng kế hoạch xanh theo giai đoạn; Ưu tiên các giải pháp tiết kiệm diện tích: vườn đứng, tường cây xanh, góc xanh; Lồng ghép kế hoạch xanh vào kế hoạch năm học và kế hoạch chiến lược; Giao chỉ tiêu cho từng tổ chuyên môn và lớp học.

Điều kiện thực hiện: Dữ liệu khảo sát đầy đủ; Sự thống nhất của Hội đồng trường; Có sự hỗ trợ kỹ thuật từ địa phương và các đơn vị môi trường.

2.2.3. Tổ chức các hoạt động giáo dục xanh và trải nghiệm xanh

Cách thức thực hiện: Mở rộng các chủ đề giáo dục môi trường trong môn Khoa học, Công nghệ, Giáo dục công dân; Tổ chức hoạt động: chăm sóc vườn trường, trồng rau sạch, tái chế rác; Thành lập câu lạc bộ Green Team; Tổ chức tuần lễ “Đi bộ đến trường”, “Tuần lễ không rác nhựa”; Kết hợp với tổ chức môi trường để hướng dẫn hoạt động trải nghiệm.

Điều kiện thực hiện: Giáo viên có năng lực tổ chức trải nghiệm; Khuôn viên hoặc góc sinh thái đủ điều kiện; Sự đồng thuận của phụ huynh và học sinh.

2.2.4. Tăng cường quản lý điện, nước, rác thải theo hướng bền vững

Cách thức thực hiện: Giám sát điện nước theo tháng và công khai số liệu trong toàn trường; Lắp đặt đèn LED, thiết bị tiết kiệm nước, đồng hồ đo tiêu thụ; Triển khai phân loại rác tại từng lớp học; Compost rác hữu cơ để dùng chăm sóc cây xanh; Tổ chức “Điểm rác tái chế xanh” trong trường.

Điều kiện thực hiện: Lắp đặt thiết bị giám sát và phân loại rác; Nhân sự phụ trách môi trường và công trình xanh; Thói quen tuân thủ của học sinh – giáo viên.

2.2.5. Bảo đảm cơ sở vật chất, công trình xanh

Cách thức thực hiện: Rà soát cơ sở vật chất; Cải thiện ánh sáng tự nhiên và hệ thống thông gió; Triển khai vườn đứng, mảng xanh hành lang, chậu cây lớp học; Cải tạo nhà vệ sinh sạch – xanh – thân thiện; Từng bước thay thế vật liệu độc hại bằng vật liệu xanh.

Điều kiện thực hiện: Nguồn kinh phí (ngân sách + xã hội hóa); Sự hỗ trợ của UBND phường và doanh nghiệp môi trường; Nhân lực kỹ thuật để triển khai các công trình xanh.

2.2.6. Huy động nguồn lực cộng đồng, phụ huynh, doanh nghiệp

Cách thức thực hiện: Ký kết hợp tác với doanh nghiệp hỗ trợ cây xanh, thùng rác tái chế, vật liệu xanh; Huy động nguồn xã hội hóa từ phụ huynh thông qua Hội cha mẹ học sinh; Mời chuyên gia môi trường – đại học hỗ trợ chuyên môn; Phối hợp với UBND phường trong các chiến dịch làm sạch đường phố.

Điều kiện thực hiện: Cơ chế xã hội hóa rõ ràng, minh bạch; Uy tín và sự chủ động của nhà trường; Mạng lưới kết nối cộng đồng.

2.2.7. Tăng cường kiểm tra, đánh giá theo Bộ chỉ số “Trường học xanh”

Cách thức thực hiện:

Xây dựng bộ chỉ báo “Trường học xanh Bạch Mai” dựa trên khung UNESCO.

Đánh giá hằng tháng/quý; phân loại: đạt – khá – tốt – xuất sắc.

Gắn đánh giá xanh với thi đua tổ chuyên môn, lớp học.

Công khai kết quả trong Hội đồng sư phạm.

Điều chỉnh kế hoạch xanh dựa trên số liệu theo dõi.

Điều kiện thực hiện: Bộ tiêu chí hoàn chỉnh, dễ áp dụng; Nhân sự phụ trách giám sát môi trường; Hệ thống lưu trữ dữ liệu và minh chứng

III. KẾT LUẬN

Xây dựng trường học xanh tại các trường THCS phường Bạch Mai là yêu cầu cấp thiết trong bối cảnh ô nhiễm môi trường, thiếu hụt

không gian xanh và áp lực đô thị hóa ngày càng gia tăng tại Hà Nội. Nghiên cứu đã phân tích cơ sở lý luận, hệ thống tiêu chí trường học xanh theo các tổ chức quốc tế và thực tiễn của địa phương, đồng thời đề xuất bảy biện pháp quản lý khả thi, phù hợp với điều kiện quỹ đất hạn chế và đặc thù dân cư đông đúc của phường. Các biện pháp này góp phần nâng cao nhận thức, cải thiện cơ sở vật chất, tăng cường quản lý tài nguyên, thúc đẩy hành vi xanh và huy động cộng đồng tham gia vào quá trình xanh hóa nhà trường. Việc triển khai đồng bộ và bền vững những biện pháp trên không chỉ cải thiện môi trường học tập mà còn góp phần thực hiện mục tiêu “Vì một Hà Nội xanh”, hình thành thể hệ công dân có ý thức và trách nhiệm với môi trường.

TÀI LIỆU THAM KHẢO

UNESCO (2017), *Education for Sustainable Development Goals: Learning Objectives*.

Bộ GD&ĐT (2020), *Kế hoạch tăng cường công tác giáo dục bảo vệ môi trường trong trường học*.

Ministry of Education Singapore (2018), *Green Schools Programme*.

Japan Ministry of the Environment (2019), *Green School Network Guidelines*

Foundation for Environmental Education – FEE (2020), *Eco-Schools Handbook*.